

VESA HAAPALA & PÄIVI KOIVISTO

Till läsaren

Temat för detta nummer av *Svanen* är lyrik efter modernismen. Diskussionen kring det eftermodernistiska anknyter här till flera olika årtionden, även om tyngden främst ligger på 2000-talets lyrik. I numret framträder tre tematiska huvudlinjer: nutidslyrikens karaktär beträffande poetik och språk samt poesins kopplingar till traditionen, det politiska och samhällsliga i lyriken, samt slutligen poesin i relation till ekologiska frågor. Dessa frågor diskuteras i tre kollegialt granskade artiklar, två essäer och i recensioner av litteraturvetenskaplig forskning. Dessutom ingår en översiktsartikel där uttalanden av poeter i intervjumaterialet från Finska Litteratursällskapet (SKS) projekt Puhuva kirjailija (sv. ung. Talande författare) speglar frågor som lyfts fram i de andra artiklarna i numret.

Försöken att definiera karaktären hos lyriken efter modernismen ger upphov till många begreppsfrågor. Ska vi tala om postmodernistisk lyrik, nutidslyrik – eller om vad? Vilka drag utmärker lyriken efter modernismen och i vilken relation står den till traditionen och samhället – skiljer sig denna relation från den modernistiska poesins sätt att anknyta till tradition och till olika gemenskaper?

Intressant i ljuset av dessa frågor är Anna Helles artikel som importerar begreppet metamodernism från prosaforskning till studier av nutidslyrik och granskar detta fenomen i poesi av Eino Santanen. Med metamodernism syftar Helle på hur man i 2000-talets litteratur och kultur intagit en kritisk inställning till postmodernismen och övervägt premisserna för den. Helle visar på hur metamodernismen i litteraturen medvetet utnyttjar modernismens och postmodernismens medel men samtidigt identifierar de sociala mediernas logik och kapitalismens kriser – i metamodernismen möter den postmodernistiska leken allvarliga etiska frågor.

Juha-Pekka Kilpiö för fram viktiga inslag i den eftermodernistiska lyrikens praktiker och relation till traditionen i sin läsning av Leevi Lehtos finskspråkiga diktsamlingar från 1990- och 2000-talen samt av den tredje fasen i Lehtos produktion, nämligen den engelskspråkiga samlingen av utvalda dikter, *Lake Onega* (2006/2017). Kilpiö beskriver också mellan-språkligheten i Lehtos poesi, alltså hur Lehto i sitt skrivande genomborrar modernismen och skriver mellan två språk, finska och engelska. Kilpiös beskrivning av Lehtos lyrik karaktäriserar också många andra nutids-poeters och andra eftermodernistiska poeters väg: man måste skriva ut sig själv ur de stora modernisternas namn och ur de tekniker dessa representerar, men också ut ur de modernistiska sätten att reagera på traditionen. Kilpiö visar på de postmodernistiska elementen i Lehtos poesi, samt på drag som hör hemma i 2000-talslyrikens typiska uppsättning av metoder. I Kilpiös analys är Lehtos lyrik samtidigt global och lokal; traditionen är en reserv ur vilken poesin öser material och verkningsmedel.

Mikko Turunens artikel är en intressant fallstudie i hur man kan förstå och definiera det politiska och samhällsengagerade i poesin. Turunen granskar relationen mellan den som modernist betraktade Lassi Nummis poesi och samhällseliga och politiska rörelser från slutet av 1960-talet till början av 1980-talet. I sin samtid var Nummi en av de författare som vänstern anklagade för att vara en opolitisk estetiker. Turunen visar att Nummi upprepade gånger kommenterar händelser i samhället och politiskt engagemang i sin lyrik, men på sina egna villkor och ofta med en ironisk distans. Samtidigt visar Turunens artikel att den samhällsengagerade litteraturen efter 1950-talets modernism ideologiskt sett inte på långt när är så enstämig som man ofta tänkt sig. Turunens analys av Nummis lyrik och receptionen av den ger perspektiv på många av de frågor som är aktuella idag beträffande det samhällseliga i litteraturen och vilka förväntningar som ställs på författarens samhällseliga engagemang.

Päivi Koivistos översiktsartikel om intervjuer gjorda med poeter för några år sedan bekräftar uppfattningen om att poeterna – i två olika bemärkelser – genomtränger modernismen i sitt skrivande. En del poeter som varit verksamma de senaste decennierna uppfattar sig som arvtagare till modernismen, medan andra med glädje välkomnar sätt att göra lyrik som varit undanskymda eller bortglömda i modernismen. Också lyrikens kopplingar till politik och samhällselighet tar olika former hos olika poeter, och förväntningar på programmatisk politik väcker olika känslor.

I sin essä läser Anna Möller-Sibeliuss diktsamlingar av Ulrika Nielsen parallellt med dikter av Kerstin Söderholm som var verksam under de första decennierna av 1900-talet (bland annat Niensens dystopiskt färgade diktsamling *Udergången*, 2015 som glädjande nog också finns i finsk översättning av Marko Niemi). I sina verk studerar både Nielsen och Söderholm människan i relation till naturen samt språkets möjligheter att uttrycka det väsentliga i vårt varande. I båda författarnas poesi ger dessutom världens tillstånd och människans agerande upphov till ångest, vilket väcker tvivel hos poeterna om språkets förmåga att skildra världen. Möller-Sibeliuss visar att Söderholm och Nielsen löser ångesten på olika sätt, och de olika lösningarna speglar skillnaderna mellan modernismens och postmodernismens – om inte rentav posthumanismens – olika attityder.

I lyriken från de allra senaste tiderna tillhör Nielsen en större grupp av poeter vars skrivande dels inspireras, dels förhindras av det oroväckande världsläget. I poesin har man bland annat reflekterat över problem som den minskade biologiska mångfalden, klimatförändringen och överbefolkningen. Katja Seutu skriver i sin essä om relationen mellan människa och natur i den nyaste finska poesin. Hon läser lyriken mot bakgrund av den australiska forskaren Glenn Albrechts begrepp ekoparalys och terratrauma. Förklamningen inför klimatkrisen, liksom chocken över den snabba förändringen i den bekanta miljön har lett till att miljöpoesins popularitet har vuxit under 2000-talet. Lyriken koncentrerar sig inte enbart på att bokföra skrällen, utan försöker också med olika medel skapa ett språk med vars hjälp man kunde hitta nya samband och sätt att uppleva. Albrecht skriver rentav om det symbiocena som möjlighet, alltså ett mera harmoniskt ekosystem. Även om lyriken inte

kan bära ansvar för världens förändring kan den vittna om tiden och upprätthålla hoppet.

Redaktionen tackar de kollegiala granskarna för noggranna, tydliga och välmotiverade utlåtanden på artiklarna i numret, samt skribenterna för gott samarbete i bearbetningen av artiklar och essäer. Hjärtligt tack till Karri Kokko för tillåtelse att använda sin asemisk dialogdikt som omslagsbild för vår publikation. Pauli Tapio har ansvarat för recensionsavdelningen. Jari Käkelä har gjort ombrytningen. Vi hoppas att numret ska uppmuntra läsarna att reflektera över frågor kring eftermodernistisk poesi samt de begrepp som definierar den. Det finns mycket att forska i. Inspirerande läsning!

Vesa Haapala och Päivi Koivisto

Översättning till svenska: Anna Biström